

of de eerder onhandige en onwezenlijke gedaanten wel noodzakelijk mensen voorstellen. In een andere scène zijn de streepjespakken weg, maar hebben de armen een tuivormig verlengstuk gekregen. Dat worden zuignappen, extra-steunpunten, synapsen... *Imago* kreeg als bijtitel *The City Furious*, maar die boodschap ging voor mij de mist in, al was dat zonder erg.

Blank On Blank (1987) van na de pauze bedek ik liefst met de mantel der liefde.

Graph (1984) is choreografisch waarschijnlijk het sterkste nummer van de avond, zeer dansant en met een goed ritme. Het werken met linten verwekt nogal wat déjà-vu-ergernis bij een deel van het publiek, naar mijn gevoel onterecht: het gaat niet om een nieuwe *Fête de fleurs à Genzano* of iets dergelijks. De linten hebben hier een duidelijke functie. Het naar boven convergerende raster of web geeft een geaccentueerd perspectief; de linten uit de coulissen tonen niet alleen de tekening van een steeds bewegend kluwen, maar de dansers gebruiken ze ook voor hun voor Nikolais zo typische morfologische metamorfosen.

Ikzelf vind de variaties van de twee dansers vóór een gerasterd scherm de meest treffende illustratie van wat Nikolais vermog met lichamen. In deze zeer minutieus opgebouwde oefening voltrekken de veranderingen zich rustig, langzaam. Het lichaam vervaagt, een been wordt een arm, de rug borstzijde, op sommige momenten lijkt er bijna geen standpunt meer te zijn: hallucinante technische bravoure.

Nikolais houdt van het theater. Hij blijft experimenteren en zijn verwondering meedelen. Hij bezit een groot visueel en plastisch vermogen, doet alles zelf, ook het componeren van de muziek. Hij is de levende *American Dream*, de *self-made man*, een beetje naïef, met die typisch Amerikaanse *we love you-mentaliteit*. Hij is omringd door een groep hard werkende dansers, die zijn *dance = motion in space*-principes met vaardigheid en overtuiging brengen. En als dat niet voor iedereen even duidelijk is, dan blijft er nog voldoende humor, afwisseling en vermaak voor een avondje uit, voor de ganse familie trouwens, nog zoiets Amerikaans.

Alexander Baervoets

CRUCIBLE - IMAGO
BLANK ON BLANK - GRAPH.
Nikolais Dance Theatre

choreografie: Alwin Nikolais; muziek: A. Nikolais, James Seawright, David Gregory; kostuums: A. Nikolais en Frank Garcia; belichting: A. Nikolais.

Gezien op 17 december 1988, Paleis voor Schone Kunsten, Brussel.

De Mompelaar en de Liefde. Speeltheater. — Foto Peter Lorré.

Speeltheater

Gent

De mompelaar en de liefde

De grote kracht van het Speeltheater ligt erin dat de groep er steeds opnieuw in slaagt om met de meest elementaire gevoelens formeel erg aangrijpende producties te maken. Een creatie van Eva Bal zal altijd wel ergens over emoties als angst, geluk of eenzaamheid gaan; het zoekproces naar beter of meer zal primeren; en er moet ook steeds iets van een begripssamenwerking met of een troost voor het kinderpúblic inzitten. Wat het Speeltheater echter resoluut van de makkelijke, zeemzoete weg van het 'liever-lief'-theater afhoudt, is de onophoudelijke zoektocht om via diverse improvisatieprocessen de bovenstaande thema's uit te diepen en er nieuwe verzoeningspogingen mee aan te gaan. Met *De Mompelaar en de Liefde* staat meer dan ooit het onderzoek naar de mogelijkheden van die aanpak centraal. Resultaat is een hechte, plastisch exuberante en aangrijpende creatie.

De productie ontstond op basis van improvisaties rond het thema 'op weg zijn'. Pjeroo Roobjee, wiens plastische en uitbundige taalcoloriek al enkele theaterteksten enorm pompeuze proporties had laten aannemen, werd hier in formeel erg interessante banen geleid: hij maakte het script namelijk op basis van brieven, die de protagonisten aan elkaar schreven. Deze laatsten wisten enkel van de inhoud van hun eigen en van de aan hen geadresseerde brieven af. Welke insinuaties, plannen, samenwerkingen, waarschuwingen, verdachtmakingen of bekentenissen in de overige brieven stonden, was onbekend. Roobjee en Bal lazen over de schouders mee en sponnen een rode draad, die alle karakters bond.

Het uitgangspunt is eenvoudig: vijf personages zijn onderweg van punt A

naar punt C. In B worden ze opgehouden. Het is echter niet het lot dat hen parten speelt. Allemaal hebben ze immers stiekem meegeholpen — of er tenminste op gehoopt — dat de lorrie waarop ze zich verplaatsten, zou ontsporen. Dat geheim geven ze echter niet prijs. Net zomin als hun verleden.

Aan de oppervlakte zou je kunnen stellen dat het variété-artiesten zijn, die om aan een woeste menigte te ontsnappen (we horen iets over een diefstal) weg moesten van de plek die ze het beste kenden. Dieper zit de idee dat we met z'n allen steeds onderweg zijn, wég van een bekend en dus sowieso minder aantrekkelijk verleden, op naar een onbekende, aantrekkelijke, maar tegelijk ook angstigende toekomst.

Op de momenten tussen twee overgangsfases doet iedereen aardig zijn best om zichzelf van zijn beste kant te laten zien, om zeker geen angst of onzekerheid te tonen, om het leiderschap op te eisen of om geborgenheid te zoeken. Anders gezegd, de existentiële oerkracht, het krachtigst op onze zekere momenten, en de fantasie, steeds bereid om de realiteit in illusies te laten omslaan, houden elkaar in perfect evenwicht.

In elke situatie — aandacht vragen, liefde bekennen, vriendschap tonen — ervaren we gradaties van vertwijfeling tot zelfverzekerdheid. Eva Bals regie benadrukt dan ook resoluut de wisselende karakteriële kenmerken. Geen van de personages is afgerond, hoewel ze zich vertonen in de gedaante van een springerig meisje, een stoere macho, een dame, een goedlachse jongen, een geslepen kerel. Wat hen echter herkenbaar maakt, is het feit dat ze geheimen, verlangens en soms onuitsprekbare gevoelens meedragen. Dat resulteert in een organisch en sterk ineengekluiserd net van gevoelens en karaktereigenschappen.

Daarnaast gaat het stuk ook heel duidelijk over theater en de inspanning die je ook daar — vaak heel zichtbaar — moet leveren om de aandacht van de toeschouwers vast te

houden. Zo ageren de variété-artiesten enerzijds vanuit hun eigen verzuiming om in het middelpunt van de belangstelling te staan, anderzijds vertolken ze als personages op haast meta-theatrale wijze een rol op de scène. Ze lichten bijvoorbeeld het publiek in over het verdere verloop van de voorstelling en bekennen tegelijk ook hun individuele betrachtingen. De productie krijgt er een Brechtiaans cachet door.

Ook al is dit een onmiskenbaar wervelend spektakel, een intelligente mengeling van thrillerelementen ('Wie deed de trein ontsporen en waarom?'), van cirkusacrobatieën en cabaret.

De Mompelaar en de Liefde is een voorstelling gebouwd op de extremen van fysieke en gevoelsmatige krachten, en het is daardoor een tegenpool van het louter intimistische *Wie troost Muu?* En toch is *De Mompelaar* er om evenveel redenen ook weer zeer intens, zij het kleurrijker, bewegelijker en enorm expressief, mee verbonden.

Christel Op de beeck

DE MOMEPELAAR EN DE LIEFDE

gezelschap: Speeltheater; scenario: Pjeroo Roobjee; regie: Eva Bal; decor en kostuums: Andreï Ivaneanu; spelers: Jeanne Pennings, Vera Puts, Paul Carpentier, Peter de Graaf, Robert Van Leeuwen. Gezien op 8 februari in De Meervaart.

Kaaitheater

Brussel

Wittgenstein Incorporated

Een voorstelling als *Wittgenstein Incorporated* benader je, ondanks de geloofsbriefjes die de makers ervan kunnen voorleggen, met een flinke dosis scepticisme. Je vraagt je af of het TV-script dat Peter Verburgt voor de VPRO schreef ook een sterke theatertekst zal zijn. Je vraagt je af of Johan Leysen ook in een monoloog kan overtuigen, en of Jan Ritsema er met zijn regie in zal slagen de tekst/taal tot leven/theater te brengen.

Het onderwerp van deze voorstelling doet wel de meeste twijfels rijzen: de filosoof Ludwig Wittgenstein. Waar zal het over gaan? De mens Wittgenstein — moeilijk te vatten in een theatermonoloog. De filosofie van Wittgenstein — bij voorbaat niet verbeeldbaar. Een commentaar op Wittgenstein — meer stof voor een essay.

Al snel na de aanvang van de voorstelling, de drie 'colleges', zoals het programmaboekje stelt, worden die twijfels grotendeels weggenomen.